

INHOUDSTAFEL

Jubileum en uitdaging	5
Past2present	7
Voltaire en Lyna	9
Inhoudstafel	15
I. Rolregisters als bron voor plattelandsgeschiedenis: schapen- en wolhandel, netgarens en lint in Hechtel-Eksel (1535-1580)	21
1. Oorlog en pestilentie	22
2. Heide en schapen, scheperijen en wol	24
3. 'Garen spinnen' bij de vervaardiging van netgarens	27
4. Lint en linnen, zaklaken en wollen stoffen	32
5. Teloorgang en rampspoed	34
II. Brouwers en bierverbruik in de Loonse Kempen (16de - begin 17de eeuw)	41
1. Keuring van de inhoudsmaten	42
2. De Luikse accijnzen	42
3. Levensduurte en een proces over de prijs van een pot bier in 1591	43
4. Brouwkosten en potentiële winst	45
4.1. Maaseikse herkomst van het mout: transportkosten	45
4.2. Andere kosten	46
4.3. Winstmarge per productie-eenheid	47
5. Aantal verwerkte malders mout en de Kempense bierconsumptie	48
III. Weddenschappen en informatieverwerking in de Loonse Kempen (1600-1660)	55
1. Achtentwintig eenvoudige en gecompliceerde weddenschappen	56
2. Voorwerp en grootte: de eerste de beste!	57
3. Wijdvertakt informatienet	61
4. 'Teutenhuizen', 'geheimtaal' en 'dragere van politieke ideeën'	62
IV. "... om smorgens vroegh (wesende meydach) hunnen gecierden boom op te richten": sociale en institutionele aspecten van het dorpsleven (1567-1795)	67
1. Tijden van crisis: een gevaarlijke bende in de Kempen (1555-1558)	68
2. Beeldenstorm, heiligenverering en norbertijnenkolonies	70
2.1. Sporen van de Beeldenstorm in Opglabbeck: geloofsafval, vernielingen, diefstal en dierenmishandeling (1567-1573)	70
2.2. Oude attestaties: O.-L.-Vrouw van Zeven Weeën in Eksel, de O.-L.-V.-omwegang in Peer en bedevaarten naar Laak, Opgrimbe en St.-Lenaarts (1552-1579)	77
2.3. In vogelvlucht over Hengelhoef en Kelchterhoef (Houthalen)	81
3. Dorpsgenoten als amper geschoolde maar 'rechtvaardige rechters': afstand en toch nabij	85
3.1. De schepenbank: van verzoening tot doodstraf (17de-18de eeuw)	87
3.2. Eerroof: Philippet geelk sterk op de Overpeltse pastoor Hendrik Minet (1617)!	93
3.3. Eerlijk duurt het langst: de eed van trouw van Hasseltse molenaars en wegers (1547 en 1671)	95
4. Enkele kleine gewoonten en gebruiken	97

4.1. Verzorging en uitsluiting van pestlijders: Helchteren en het 'textieldorp' Houthalen getroffen (1564-1567)	97
4.2. 'Panis angelicus' zorgt voor kindergeluk: 'Manna' van de toren werpen in Tessenderlo (17de eeuw)	98
4.3. Nalatige ouders: brand bij de voorbereiding van de Overpeltse meiboom (1685)	98
4.4. Wie degelijk schrijft, blijft: een recept voor "goede inkt" (1735)	99
5. Jagers en stropers	100
5.1. Een konijntje is onschuldig: het jachtrecht in het drossaardambt Pelt-Grevenbroek in de nieuwe tijd	100
5.2. Hasseltse stropers: schending van het jachtrecht in Diepenbeek (1787-1790)	102
6. Een Kempense heerlijkheid: het Land van Vogelzang, gevormd door de dorpen Houthalen, Zolder, Zonhoven en Houweiken onder Heusden	103
V. Demografisch, genealogisch en naamkundig onderzoek (16de-20ste eeuw)	129
1. Het vlees is zwak: rechtsvorderingen voor de schepensbank van Pelt wegens geschonden eerbaarheid, onderhoudsgeld en oneerzaam gedrag (16de eeuw)	131
2. Het bevolkingsaantal van Kaulille, op basis van een telling van de schoorstenen en ovens in 1604	134
3. Schrijftaal is geen spreektaal: roepnamen in Houthalen en Overpelt	136
3.1. Een lijst van voornamen in het Houthalense doopregister (1625)	136
3.2. Een lijst van voornamen in het Overpeltse doopregister (1634)	137
4. Van elders afkomstig: overlijdens en huwelijken van vreemdelingen in de 17de en 18de eeuw in Zonhoven genoteerd	138
5. Nieuwe meesters, nieuwe wetten: Franse volkstellingen (1796)	138
5.1. De tellingen van Eksel en Hechtel	141
5.2. De telling van Helchteren	150
5.3. De telling van Luyksgestel	150
5.4. De telling van Wijchmaal	154
6. Weinig variatie: voornaamgeving in Zonhoven (19de eeuw)	155
7. Opgang in de Limburgse hoofdstad: de familie Tits in Hasselt (19de-20ste eeuw)	157
VI. Een commercieel fenomeen van formaat: Kempenaars aan het werk in den vreemde (15de-20ste eeuw)	167
1. Vijf eeuwen teuten: ambulante handelaars uit Limburg en Brabant als wegbereiders van de moderne consumptiemaatschappij	168
1.1. Het oudst bekende voorbeeld (1542) en aanknopingspunten	169
1.2. Schematische indeling en wezenskenmerk: de eigen streek	171
1.3. Geleidelijke groei en klantenbinding	172
1.4. Verovering van een handelstreek	174
1.5. Vorming van netwerken door handelsstrategie, huwelijkspolitiek en emigratie	175
1.6. Kleine compagnieën en grotere samenwerkingsverbanden, ercode en verzet	178
1.7. Zwanenzang en historische betekenis	179
2. Teuten lenen geld uit: sociaal-economische relaties van de Loonse Kempen, vooral Hechtel-Eksel, met Diest en omgeving in de 16de-18de eeuw	181
2.1. Garenhandel en lakennijverheid, schapen en wol	181
2.2. Immigratie in Diest en omgeving vanuit het noorden van Loon/Limburg	183
2.3. Kempense teuten en hun relatie met de streek van Diest	185
3. Een knappe kijk op de teuten vanuit hun Frans handelsgebied: Didier Hemmert over "Les marchands brabançons aux confins de la Lorraine germanophone au XVIIIe siècle"	189
3.1. Toelichting	189
3.2. Tijd en ruimte waarin de Brabanders in Lotharingen verschenen	191
3.3. De commerciële activiteiten van de Brabanders	197

3.4. De integratie in het economische en sociale weefsel	204
3.5. Slotbeschouwing van Hemmert	207
3.6. Ondernemingsgeest, corporatisme en onderaanneming	209
4. Vooral als teut actief in Nederland: Neerpeltenaars in het buitenland gestorven (1683-1820)	210
5. Een uitzondering: Jan Reynders († 1721) uit Kaulille in het Silezische graafschap Glatz	212
6. Nog een uitzondering: een katholieke emigrant uit Sint-Huibrechts-Lille huwt een gereformeerde uit het Gelderse Voorthuizen (1781-1782)	216
7. Begin van het einde: afnemend aantal ambulante handelaars in Overpelt (1797-1850)	217
8. Twee-en-een-halve eeuw literatuur: bibliografie van de teutenhandel (1751-1989)	219
9. Teuten <i>und kein Ende</i> : crecode, nieuwe attestaties en verdere onderzoeksterreinen	220
9.1. Kostbare inlichtingen over de oudste teuten (ca. 1560)	220
9.2. "... beter eerlijk te zijn zonder middelen dan een deugniet met geld" (1792)	221
9.3. Verder onderzoek naar teuten in Duitsland en Nederland	222
 VII. Oorlog in Loon (1568-1815)	 229
1. De 'neutraliteit' van het Land van Loon en Luik	229
1.1. Ligging en configuratie van het prinsbisdom Luik	229
1.2. Het buitenlands beleid	231
1.3. "Neutralité perméable": <i>passagium innocuum</i> (onschadelijke doortocht)	232
1.4. Erkenning	233
1.5. Praktijk	234
1.6. Beoordeling	236
1.7. En Loon?	237
2. Oorlog, epidemie en emigratie: stagnatie van het Loonse platteland	239
2.1. De teloorgang van de Loonse Kempen	240
2.2. Populatie, pest en rodeloop	244
2.3. Landvlucht, interlokale migratie en emigratie	253
2.4. Samenvatting en besluit	258
3. Inwoners van Loon op de vlucht of in het verweer	259
3.1. Luikse landsverdediging	260
3.2. Lokale en regionale organisatie	262
3.3. Tijdelijke vlucht naar kerken, kastelen of steden	266
3.4. Emigratie, tijdelijke vlucht naar de uithoeken van het dorp of ondergronds	269
3.5. Loonse 'huislieden' in 't geweer	271
3.6. In vreemde dienst	278
4. De Kempense buurtschapsschansen in de heide en hun betekenis in de nieuwe tijd	284
4.1. De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) in de Nederlanden	285
4.2. Gevolgen voor de Loons-Kempense dorpen	286
4.3. Voor- en nadelen van een schans, oudste en jongere schansen	290
4.4. Niet toevallig buurtschapsschansen	292
4.5. Betekenis	293
5. Officieren met slechte naam en faam: Lumey, Weert en Malbroeck	295
5.1. Admiraal van de watergeuzen: Willem II van der Marck (1542-1578), heer van Lummen	295
5.2. De 'schrik van de Fransen', cavaleriegeneraal Johann von Werth, in 1636 ook in de Kempen?	297
5.3. De 'Kanonnade van Hechtel' (23 aug. 1702): Marlborough vs. maarschalk Boufflers	300
6. Verplichte dienstplicht, Boerenkrijg en lotelingen	304
 VIII. De privatisering en aftakeling van een abdij: Herkenrode in Kuringen (Hasselt) vanaf 1797	 309

1. De inbeslagneming van Herkenrode drijft de cisterciënzerinnen op de vlucht	309
2. Assignaten en bons	310
3. De abdij onder de hamer	311
4. En de gelijkheid dan? Of de broederlijkheid?	312
5. Guillaume Claes jr. in het gerecht, de politiek en het verenigingsleven	313
6. Het patrimonium van Herkenrode buiten Kuringen	315
7. Agrarische en industriële activiteiten en financiële problemen van Claes	316
8. Pierre Libotton in problemen en de abdijkerk op 18 juni 1826 in lichterlaaie	316
9. Geleidelijke ontmanteling en aftakeling van Herkenrode	317
10. Nieuwe kansen	319
IX. De Belgisch-Nederlandse Commissie van 1850-1855. De verdeling van het Stramproyerbroek en van gemeente-, kerk- en armengoederen in Limburgse grensgemeenten, gesplitst door het Verdrag van de XXIV Artikelen	323
1. Een lange aanloop	323
2. De gemengde commissie en de verdeling van goederen, kapitalen en renten	329
3. De verdeling van de Stramproyerheide	332
4. Het resultaat	336
X. Bijlagen	343
1. Overlijdens en huwelijken van vreemdelingen in Zonhoven genoteerd (17de-18de eeuw)	343
2. Franse tellingen van Eksel, Hechtel, Helchteren, Luyksgestel en Wijchmaal (1796)	354
3. Roepnamen in Houthalen (1625) en Overpelt (1634)	391
4. Frequentie van de voornamen in Zonhoven (19de eeuw)	399
5. Inwoners van Eksel en omgeving lenen geld aan de gemeente Deurne en haar inwoners (1648-1725)	405
6. Afnemend aantal ambulante handelaars in Overpelt (1797-1850)	407
7. De veiling van refugiehuizen, hoeven en molens van Herkenrode (1797)	412
8. Protest tegen zuurlozingen door chemische fabrieken in Kwaadmechelen en Tessenderlo (1933)	413
9. Bibliografie van de teutenhandel (1751-1989)	414
Herkomst van de foto's en afkortingen	430
Index van persoonsnamen	431
Index van plaatsnamen	438
Tabula gratulatoria	445